

ISSN 2309-9763
DOI: 10.32626/2309-9763.2018–25–2

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ОГІЄНКА
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ НАПН УКРАЇНИ

Педагогічна освіта: теорія і практика

Збірник наукових праць

Випуск 25 (2-2018)

Частина 2

м. Кам'янець-Подільський
2018

Рецензенти:

Коссаковський Едвард, доктор, професор, Краківська академія мистецтв ім. Яна Матейка, м. Краків, Польща; **Рокачук В.В.**, кандидат мистецтвознавства, старший науковий співробітник, Інститут культурної спадщини АН Молдови, м. Кишинів, Молдова; **Чепіль М.М.**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти, Дрогобицький педагогічний університет імені І. Франка, м. Дрогобич, Україна; **Сверлюк Я.В.**, доктор педагогічних наук, професор, Інститут мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету, м. Рівне, Україна.

Рекомендовано до друку рішеннями вчених рад Інституту педагогіки НАПН України
(протокол № 15 від 29.11.2018 р.),

Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка
(протокол № 10 від 29.11.2018 р.).

Міжнародна редакційна колегія:

О.М. Топузов, директор Інституту педагогіки НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України; **Л.Д. Березівська**, директор Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В.О.Сухомлинського НАПН України, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України; **М.В. Головка**, заступник директора з наукової роботи Інституту педагогіки НАПН України, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, доцент; **М.С. Вашуленко**, дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор; **Н.П. Дічек**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу історії та філософії освіти Інституту педагогіки НАПН України; **Т.М. Засекіна**, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інституту педагогіки НАПН України; **Уршуля Груца-Мьонск**, доктор гуманітарних наук, Жешівський університет, м. Жешів, Польща; **Л.М. Калініна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу економіки та управління загальною середньою освітою Інституту педагогіки НАПН України; **В.М. Лабунець**, доктор педагогічних наук, професор, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (головний редактор); **І.О. Кучинська**, доктор педагогічних наук, професор, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (заступник головного редактора); **Н.В. Гудима**, кандидат філологічних наук, доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (відповідальний секретар); **Н.В. Мелекєсцева**, кандидат філологічних наук, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка (мовний редактор); **Януш Мьонсо**, доктор габілітований, професор надзвичайний, Жешівський університет, м. Жешів, Польща; **Н.В. Бахмат**, доктор педагогічних наук, доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; **М.А. Печенюк**, кандидат педагогічних наук, професор, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; **Л.М. Воєвідко**, кандидат педагогічних наук, доцент, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

Міжнародна наукова рада:

О.Д. Баженова, доктор мистецтвознавства, професор, Білоруський державний університет, м. Мінськ, Білорусь; **Земба Беата Анна**, доктор гуманітарних наук, Інститут педагогіки Жешівського університету, м. Жешів, Польща; **Марек Палюх**, професор надзвичайний, доктор габілітований гуманітарних наук, завідувач кафедри соціальної педагогіки, Інститут педагогіки Жешівського університету, м. Жешів, Польща; **І.М. Конет**, доктор фізико-математичних наук, професор, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; **О.І. Локишина**, доктор педагогічних наук, професор, завідувач відділу порівняльної педагогіки Інституту педагогіки НАПН України; **О.М. Онаць**, кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу економіки та управління загальною середньою освітою Інституту педагогіки НАПН України; **Пйотр Яргуш**, професор, Директор Інституту малярства і художнього виховання, Педагогічний університет імені Комісії національної освіти, м. Краків, Польща; **О.І. Пометун**, доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент НАПН України, головний науковий співробітник відділу суспільствознавчої освіти Інституту педагогіки НАПН України; **Н.О. Урсу**, доктор мистецтвознавства, професор, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка.

Педагогічна освіта: теорія і практика : Збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Лабунець В.М.]. – Вип.25 (2-2018). – Ч.2. – Кам'янець-Подільський, 2018. – 272 с.

У збірнику наукових праць висвітлюються найбільш актуальні проблеми сучасної педагогіки та методик у галузі вищої освіти, старшої, основної, початкової школи та дошкільця. Представлено широкий спектр наукових розробок українських і закордонних дослідників.

Збірник наукових праць адресовано науковцям, педагогам, докторантам і аспірантам, студентам, усім тим, хто цікавиться сучасним станом розвитку педагогічної науки.

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 15071-3643Р Збірник наукових праць "Педагогічна освіта: теорія і практика" 24.04.2009 р.

Збірник внесено до Переліку наукових фахових видань України з педагогічних наук (Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.12.2015 р. №1328).

За достовірність фактів, назв, дат, посилань та літературних джерел тощо відповідальність несуть автори.
Редколегія та видавництво не завжди поділяють їхні погляди.

ISSN 2309-9763
DOI: 10.32626/2309-9763.2018–25–2

**MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
KAMIANETS-PODILSKYI IVAN OHIENKO NATIONAL UNIVERSITY
THE INSTITUTE OF PEDAGOGY OF THE NAES OF UKRAINE**

Pedagogical Education: Theory and Practice

Collection of research papers

Issue 25 (2-2018)

Part 2

**Kamianets-Podilskyi
2018**

Reviewers:

Edvard Kossakovskiy, Doctor, Professor, Jan Matejko Academy Of Fine Arts in Krakow, Poland; **V.V. Rokachuk**, Candidate of Art Criticism, Senior Research Officer, Institute of Cultural Legacy of the Academy of Sciences of Moldova, Kyshyniv, Moldova; **M.M. Chepil**, Doctor of Pedagogic Sciences, Full Professor, Head of the Department of General Pedagogics and Preschool Education, Ivan Franko Drohobych State Pedagogical University, Drohobych, Ukraine; **Y.V. Sverliuk**, Doctor of Pedagogic Sciences, Full Professor, Instiute of Arts of Rivne State Humanitarian University, Rivne, Ukraine.

The publication is approved by the resolutions of the Scientific Boards of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine (Protocol № 15 of 29.11.2018), Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University (Protocol №10 of 29.11.2018).

International Editorial Board:

O.M. Topuzov, Director of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine, Doctor of Pedagogic Sciences, Full Professor, Corresponding Member of the NAES of Ukraine; **L.D. Berezivska**, Director of V.O. Sukhomlynskyi State Scientific and Pedagogical Library of Ukraine of the NAES of Ukraine, Doctor of Pedagogic Sciences, Full Professor, Corresponding Member of the NAES of Ukraine; **M.V. Holovko**, Deputy Director for Science of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine, Candidate of Pedagogic Sciences, Senior Research Officer, Docent; **M.S. Vashulenko**, Full Member of the NAES of Ukraine, Doctor of Pedagogic Sciences, Full Professor; **N.P. Dichuk**, Doctor of Pedagogic Sciences, Full Professor, Head of the Division of the History and Philosophy of Education of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine; **T.M. Zasiukina**, Candidate of Pedagogic Sciences, Senior Research Officer, Deputy Director for Scientific and Experimental Work of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine; **Urshulia Hrutsa-Mionsik**, Doctor of Humanities, University of Rzeszow, Rzeszow, Poland; **L.M. Kalinina**, Doctor of Pedagogic Sciences, Full Professor, Head of the Division of Economics and Management of the Comprehensive Secondary Education of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine; **V.M. Labunets**, Doctor of Pedagogic Sciences, Full Professor, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University (Editor-in-Chief); **I.O. Kuchynska**, Doctor of Pedagogic Sciences, Full Professor, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University (Deputy Editor-in-Chief); **N.V. Hudyma**, Candidate of Filological Sciences, Docent, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University (Chief Secretary); **N.V. Mieliekiesteva**, Candidate of Filological Sciences, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University (Language Editor); **Yanush Mionso**, Habilitated Doctor, Professor Extraordinarius, University of Rzeszow, Rzeszow, Poland; **N.V. Bakhmat**, Doctor of Pedagogic Sciences, Docent, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University; **M.A. Pecheniuk**, Candidate of Pedagogic Sciences, Full Professor, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University; **L.M. Voievdko**, Candidate of Pedagogic Sciences, Docent, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University.

International Scientific Council:

O.D. Bazhenova, Doctor of Art Criticism, Full Professor, Belarusian State University, Minsk, Belarus; **Ziemia Beata Anna**, Doctor of Humanities, Institute of Pedagogy of the University of Rzeszow, Rzeszow, Poland; **Marek Paluch**, Professor Extraordinarius, Habilitated Doctor of Humanities, Head of the Social Pedagogy Department, Institute of Pedagogy of the University of Rzeszow, Rzeszow, Poland; **I.M. Konet**, Doctor of Physical and Mathematical Sciences, Full Professor, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University; **O.I. Lokshyna**, Doctor of Pedagogic Sciences, Full Professor, Head of the Division of Comparative Pedagogy of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine; **O.M. Onats**, Candidate of Pedagogic Sciences, Senior Research Officer, Leading Researcher of Economics and Management of the Comprehensive Secondary Education Department of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine; **Piotr Jargusz**, Professor, Director of the Institute of Painting and Art Education, Pedagogical University of Cracow, Cracow, Poland; **O.I. Pometun**, Doctor of Pedagogic Sciences, Full Professor, Corresponding Member of the NAES of Ukraine, Leading Researcher of the Social Science Education Department of the Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine; **N.O. Ursu**, Doctor of Art Criticism, Full Professor, Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University.

Pedagogical Education: Theory and Practice : Collection of research papers / Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko National University; Institute of Pedagogy of the NAES of Ukraine [Editor-in-Chief Labunets V.M.]. – Issue 25 (2-2018). – Part 2. – Kamianets-Podilskyi, 2018. – 272 p.

The collection of research papers deals with the scientific discussion of the most actual issues in contemporary pedagogy and methods of teaching in higher education, secondary school, primary school and preschool education. It presents a wide range of scientific works by Ukrainian and foreign researchers.

The target readership of the collection of research papers includes researches, pedagogues, graduate and postgraduate students, as well as everybody else who shows interest in the current state of pedagogics as a science.

Certificate of state registration of the printed source of mass medium KB № 15071-3643P "Collection of research papers 'Pedagogical Education: Theory and Practice' of 24.04.2009".

This publication is listed in Special editions of HAC of Ukraine in Pedagogics (Order of Ministry of Education and Science of Ukraine 21.12.2015, №1328).

The authors are responsible for the reliability of facts, names, dates, references and literature.

The editorial staff and the publishing house do not always share their ideas.

<i>Олена Олійник</i> ПЕДАГОГІЧНІ МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ ЕМОЦІЙНОГО ДОСВІДУ ТА ЕМОЦІЙНО ЦІНІСНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ДИТИНИ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В КОНТЕКСТІ МИСТЕЦЬКОГО ВПЛИВУ	191
<i>Анна Собчук-Ліва</i> РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У СТВОРЕННІ ОСВІТНЬОЇ ТРАЄКТОРІЇ ДЛЯ ДІТЕЙ ІЗ ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ	196
РОЗДІЛ 3. МЕТОДИКА НАВЧАННЯ МОВИ І ЛІТЕРАТУРИ	
<i>Наталія Гудима</i> ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛЯ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ НА ЗАСАДАХ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ	202
<i>Олена Довгань</i> ВПЛИВ ЧИТАЦЬКИХ ІНТЕРЕСІВ НА ФОРМУВАННЯ ЧИТАЦЬКОЇ САМОСТІЙНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ.....	208
<i>Валентина Мартиненко</i> УРАХУВАННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ПІЗНАВАЛЬНИХ ФУНКЦІЙ УЧНІВ 1-2 КЛАСІВ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ НАВИЧКИ ЧИТАННЯ	215
<i>Олеся Мартіна</i> ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-МОВЛЕННЕВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	223
<i>Наталія Мелекєсцева</i> РЕАЛІЗАЦІЯ КОМПЕТЕНТІСНОГО ПІДХОДУ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОГО СТАНОВЛЕННЯ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ	229
<i>Тетяна Олинець</i> ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ПРОЕКТНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ	236
<i>Дмитро Ольшанський</i> ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО СКЛАДАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИЗОВАНИХ ЕКЗАМЕНІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ.....	241
<i>Світлана Танана</i> АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОГО МОВЛЕННЯ ТА ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИЗМУ	247
<i>Наталія Третяк</i> РОБОТА НАД ВІДМІНКАМИ ІМЕННИКІВ У ПРАКТИЦІ ПОЧАТКОВОГО НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ.....	252
<i>Наталія Шеремета</i> ФОРМУВАННЯ МОВНО-КОМУНІКАТИВНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ СТУДЕНТІВ-ЖУРНАЛІСТІВ У ПРОЦЕСІ ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЕТЕНТІСНО ЗОРІЄНТОВАНОГО НАВЧАННЯ	257
ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	268
ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ТА ТЕХНІЧНОГО ОФОРМЛЕННЯ ТЕКСТУ СТАТТІ	270

УДК: 378.091.26.011.3-057.875:811.111]:006.032 DOI: 10.32626/2309-9763.2018-25.-2.241-246

Дмитро Ольшанський
Dmytro Olshanskyi

ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО СКЛАДАННЯ МІЖНАРОДНИХ СТАНДАРТИЗОВАНИХ ЕКЗАМЕНІВ З АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

THE SPECIFICS OF PREPARATION OF NON-PHILOLOGICAL STUDENTS FOR INTERNATIONAL STANDARDIZED EXAMINATIONS IN THE ENGLISH LANGUAGE

У статті розглядається процес навчання студентів немовних спеціальностей англійської мови у контексті їх підготовки до складання міжнародних стандартизованих екзаменів. Автор визначає особливості підготовки студентів до складання міжнародних тестів і дає відповідні методичні рекомендації щодо підвищення ефективності освітнього процесу.

Ключові слова: міжнародні стандартизовані екзамени, тестування, професійна освіта, методичні підходи, освітній процес з англійської мови.

На сучасному етапі розвитку суспільства у більшості сфер людської діяльності користування англійською мовою стало необхідним інструментом, без якого повноцінна професійна діяльність не уявляється можливою. Це відповідним чином враховується у процесі професійної підготовки студентів у закладах вищої освіти, де одним із пріоритетів є навчання іноземної мови за напрямками майбутньої професійної діяльності. Відповідно листа МОН від № 1/9-120 від 11.03.15 року у розробці навчальних планів, робочих навчальних планів рекомендовано створити умови для вивчення англійської мови як мови міжнародного академічного спілкування задля досягнення випускниками ВНЗ рівня B2 відповідно до Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти, причому у разі отримання студентом міжнародного сертифікату з підтвердженням цього рівня володіння англійською мовою, такий студент за бажанням звільняється від вивчення цієї дисципліни [5].

У зарубіжних закладах вищої освіти існує практика документального підтвердження знання англійської мови на одному з рівнів, визначених відповідно до Загальних рекомендацій Ради Європи з мовної освіти [2]. Таким формальним підтвердженням може слугувати зокрема сертифікат про складання одного з чинних міжнародних іспитів. Спостерігаючи за зростанням популярності міжнародних стандартизованих екзаменів з англійської мови в суспільстві, варто звернути увагу на те, що дедалі більше мовних шкіл в Україні публікують в періодичних виданнях та на власних сайтах статті щодо програм підготовки до міжнародних екзаменів, а університети здійснюють спроби враховувати специфіку підготовки до міжнародних екзаменів у змісті навчальних програм відповідних дисциплін. Останній факт уявляється абсолютно природним та логічним з огляду на те, що більшість програм підготовки до міжнародних екзаменів з англійської мови мають прив'язку до рівнів володіння мовою, які визначені Рекомендаціями Ради Європи з мовної освіти, і які слугують орієнтовними для визначення змісту і цілей навчання як у середніх навчальних закладах, так і у вищій освіті. Популярності програм підготовки до міжнародних екзаменів з англійської мови, у тому числі у вищій освіті, додає й той чинник, що вони добре узгоджуються з концепцією мобільності в освіті як в середині країни, так і на міжнародному рівні. Міжнародні екзамени слугують універсалізації підходів до навчання та оцінювання; маючи у своїй основі тестову форму, вони

з одного боку стають надійним інструментом вимірювання об'єктивних результатів навчання, а з іншого – дозволяють учасникам освітнього процесу обирати зручний та максимально ефективний шлях оволодіння мовою та її окремими аспектами. В останні роки у розпорядження викладача потрапила величезна кількість матеріалів з підготовки до різноманітних міжнародних екзаменів з англійської мови; а підходи до тестування, що використовуються в цих екзаменах, набувають повсюдної популярності: вони утверджуються у змісті підручників та навчальних посібників, включаються викладачами у свій методичний арсенал, беруться за основу матеріалів екзаменів, незалежного оцінювання тощо.

Різні аспекти навчання студентів немовних спеціальностей англійської мови у контексті їх професійної підготовки досліджувалися широким колом науковців, а саме: Т. Алексеєва, Л. Ананьєва, Н. Гаврилюк, О. Пічкарь, Л. Гапоненко, О. Горбуненко, Л. Девіна, Н. Дудко, В. Касьянова, Е. Комарова, М. Кузьміна, І. Куліш, Н. Пустовалова, С. Романенко, Г. Скуратівська, О. Тарнопольський та інші. Підготовці студентів закладів вищої освіти до складання міжнародних стандартизованих іспитів з англійської мови присвячено чимало публікацій методичного характеру, але значно менше суто наукових досліджень, адже у вирішенні питань про зміст та методику навчання англійської мови інколи виявляється достатньо послуговуватися лише прагматичними міркуваннями. Відтак, ураховуючи актуальність проблеми та недостатній ступінь її дослідження, ми визначаємо метою статті охарактеризувати чинні міжнародні стандартизовані екзамени з англійської мови, проаналізувати їх на предмет доцільності їх використання в навчанні студентів немовних спеціальностей англійської мови та дати відповідні методичні рекомендації.

Одними з найбільш популярних міжнародних екзаменів є екзамени кембриджського університету *Cambridge ESOL (English For Speakers of Other Languages)*, де пропонується п'ять тестів на визначення рівня володіння англійською мовою (*KET, PET, FCE, CAE, CPE*) і три тести на знання ділової англійської (*BEC Preliminary, BEC Vantage, BEC Higher*) [1, с. 17]. Кожен Кембриджський іспит розраховано на кандидатів з певним рівнем знання мови. Оскільки рівень володіння англійською мовою в результаті навчання на бакалавраті для немовних спеціальностей відповідно до чинних програмових вимог визначається як **B2**, то *FCE* є одним з тих екзаменів, що задовольняють відповідні дескриптори. Важливо додати, що сертифікат *FCE (First Certificate in English)* є однією з достатніх умов для вступу в технічні вузи чи прийому на роботу на адміністративні, секретарські і управлінські посади. Структурою екзамену передбачено перевірку рівня володіння всіма видами мовленнєвої діяльності – читання (4 тестових завдання), аудіювання (4 тестових завдання), говоріння (5 тестових завдань) і письмо (2 тестових завдання). Також передбачено вимірювання рівня володіння граматикою і лексикою (*Use of English* – 5 типових тестових завдань). Відповідно структура підручників, які призначені для підготовки до складання *FCE*, реалізована за тією ж схемою: в розділах завжди присутні тестові завдання з вищезазначеного набору. Ознайомлюючись з форматом завдань, студенти, з одного боку, вчаться виконувати подібні тести і готуються до іспиту, а з іншого – здійснюють ревізію усього навчального матеріалу, що має загальне практичне значення. Необхідно зауважити, що комплексний характер самого екзамену та відповідних навчальних матеріалів забезпечує усунення практично усіх можливих прогалин. Так, помічено, що деяким студентам певні завдання даються легше, інші – навпаки, важче; і саме це допомагає викладачу виявити об'єктивну картину і створити індивідуальний план для кожного студента. На фоні загальної тенденції, яка полягає в тому, що більшість студентів традиційно відчуває труднощі в аудіюванні, екзамен *FCE* містить цінні та ефективні аудіо матеріали для удосконалення відповідних навичок та умінь. І хоча в сучасному інформаційному та освітньому просторі не бракує автентичних аудіо матеріалів, ці завдання є добре продуманими, ефективно реалізованими, оптимальними для конкретних умов і визначеного рівня студентів.

Варто особливо відмітити завдання з письма. Зокрема, для студентів таких напрямів, як журналістика, країнознавство, міжнародні відносини і регіональні студії важко знайти деінде такі ефективні та важливі завдання для розвитку мовленнєвої і професійної компетенцій, як стандартні завдання *FCE*, а саме, написання статті, рецензії чи есе. Написання формальних листів (листа-запиту, скарги, листа роботодавцю) – це також типові уміння, які є невід’ємними складовими професійної компетентності майбутніх фахівців різних профілів, особливо економічного та юридичного напрямів.

Особливо слід сказати про тестові завдання з говоріння, до яких багато студентів спочатку виявляються не готовими ні з мовної точки зору, ні в плані розвитку комунікативних навичок і вмінь, ні психологічно. Під час аналізу студентами відео фрагменту, на якому один з франкомовних студентів виконував завдання на говоріння англійською мовою і відповідав на питання екзаменатора, студенти помітили, що, не зважаючи на значну кількість помилок у мовному оформленні висловлювання, він почувався достатньо впевнено в комунікативному плані, що дозволило йому більш-менш успішно спілкуватися з носієм англійської мови. Аналогічні завдання, які пропонувалися нашим студентам, викликали в них серйозні труднощі, а в деяких випадках – проблема про що говорити або що говорити далі ставала дуже гострою. Очевидно, формат завдань з говоріння екзамену *FCE* помітно контрастує з тими завданнями на говоріння, до яких звикла більшість студентів ще у період шкільного навчання.

Рубрика *Use of English* не дарма вважається більшістю студентів як один із найскладніших компонентів екзамену. Зазначимо, що саме в цій рубриці ми можемо спостерігати ознаки “класичного” тестування з різними його видами, а саме, тести множинного вибору, тестові завдання з умовно конструйованими відповідями, альтернативного вибору тощо. Виконуючи ці тести важко “виїхати” за рахунок загального інтелектуального розвитку та кмітливості, натомість необхідні глибокі знання. У той же час, формат і зміст п’яти типових стандартних завдань з граматики і лексики є таким, що не викликає психологічного неприйняття студентами. Навпаки, під час процесу підготовки студенти знаходять ці завдання привабливими і мотивуючими, руйнуючи усталені в масовій методичній думці погляди на мовні вправи і тренування, як на діяльність одноманітну і монотонну, яка попри важливість і необхідність, не може викликати позитивних емоцій. Одне із завдань на перевірку знань лексичного матеріалу, яке вимагає вміння застосовувати засоби словотворення, демонструє, що значна частина студентів, починаючи знайомство зі змістом екзамену, мають прогалини в цьому матеріалі, які по мірі збільшення тренувань поступово ліквідуються.

Останнім часом дедалі більшої популярності набирає *IELTS* – міжнародна система перевірки знання англійської мови (*Academic Module*) – іспит, започаткований у 1990 році для іноземців, які бажають отримати освіту або стажуватися у Великобританії, Австралії, Новій Зеландії. Він також визнається у багатьох ВНЗ США, Канади, Данії та багатьох інших країн. Існує також другий різновид цього іспиту – *General Module* – з менш високими вимогами. Сертифікат про складання *General Module* відповідає вимогам імміграційних комісій багатьох країн і підійде для тих, хто планує працевлаштування за кордоном.

Тест *IELTS* складається з чотирьох частин: аудіювання, читання, письмо та співбесіда. Оцінка тесту *IELTS* проводиться за дев’ятибальною системою, починаючи з одного балу (нульове володіння мовою) і закінчуючи дев’ятьма балами (професійне володіння мовою). Студенти, які раніше вже мали справу з *FCE*, зазвичай можуть помітити деякі спільні та відмінні риси з екзаменом *IELTS*. Головною відмінністю *IELTS* є особливості дібраних матеріалів для читання та аудіювання, які передбачають необхідність володіння студентами більш широким пасивним словниковим запасом, який містить певну частину лексики академічного характеру. У чинних освітніх програмах, які стосуються професійної підготовки немовних спеціальностей, рівно як і в змісті відповідних навчальних програм з англійської мови, іншомовна мовленнєва компетентність як одна з цілей навчання розглядається як в загальному контексті, так і більш

конкретно – у професійному та академічному напрямках. Особливо актуальним є використання матеріалів академічного та професійного спрямування *IELTS* для таких дисциплін як “Англійська мова для професійного спілкування”, “Наукове спілкування англійською мовою” та подібних ним для студентів, що здобувають вищу освіту на ОКР “Бакалавр”, і що особливо важливо, в магістратурах, оскільки освітньо-наукова програма магістра обов’язково включає дослідницьку (наукову) компоненту обсягом не менше 30 відсотків.

Обов’язково слід сказати про тестові завдання *IELTS* з рубрики “Письмо” (*Writing*). Одне із завдань передбачає інтерпретацію даних: опис графіку, діаграми, схеми, табличних даних тощо. Такі завдання є надзвичайно важливими для іншомовної професійної компетентності як чистих гуманітаріїв, так і для студентів спеціальностей, пов’язаних з природничими і технічними науками. У процесі роботи над подібними завданнями, окрім мовленнєвого розвитку, відбувається формування важливих професійних навичок, наукової культури в цілому. Окрім того, науковий стиль викладу диктує необхідність ознайомлення студентів з різноманітними кліше, усталеними фразами і словосполученнями, характерними для академічного письмового мовлення, а це є важливою складовою як комунікативної, так і професійної компетентності студентів різних спеціальностей.

Оскільки в рубриці “Читання” (*Reading*) пропонуються тексти передусім академічного спрямування, то вони мають відповідну стилістику та містять властиву таким текстам лексику. Ця лексика не лише збагачує пасивний словниковий запас студентів, але й сприяє розвитку їхньої впевненості в читанні текстів різного рівня складності, оволодіння ними різними видами читання, такими як читання з загальним охопленням змісту прочитаного, переглядового та ознайомлювального читання (*Skimming and Scanning*), формування вміння виділяти головну ідею із загального змісту тексту.

Популярним іспитом у світі та нашій країні є *TOEFL (Test of English as a Foreign Language)* – стандартизований іспит із американського варіанту англійської мови як іноземної. Результати *TOEFL* є обов’язковими для вступу до більш ніж 2400 коледжів та університетів США, Канади й інших англomовних країн. До того ж, урядові організації, освітні програми та органи, які видають ліцензії й сертифікати, вимагають результати складання *TOEFL* для визначення рівня володіння мовою. Цей тест орієнтований на тих осіб, хто має намір продовжити освіту у вищих навчальних закладах США і Канади, а також для тих, кому американський варіант англійської необхідний для виконання службових обов’язків. Важлива відмінність *TOEFL* полягає в тому, що він не перевіряє усне продуктивне мовлення, а лише навички і вміння читання, письма і розуміння мовлення на слух. *TOEFL* реалізований також в комп’ютерному варіанті. Комп’ютеризований варіант *TOEFL* складається з чотирьох секцій: *Listening, Structure, Reading* і *Writing*. Як і у випадку з *IELTS*, у *TOEFL* важлива увага надається англійській мові академічного спрямування [3, с. 188]. На нашу думку, саме комп’ютерний формат *TOEFL* може представляти особливий інтерес для студентів немовних спеціальностей та викладачів відповідних факультетів. Ми виходимо з розуміння, що у процесі професійної підготовки студентів різних спеціальностей викладачі різних дисциплін, що їх обслуговують, зобов’язані координувати свої дії для досягнення спільних цілей, встановлювати і розвивати міждисциплінарні зв’язки, формувати професійні компетентності майбутніх фахівців згідно з вимогами відповідних освітніх програм. В таких умовах складання *TOEFL* та сам процес підготовки до комп’ютерного формату іспиту є ефективними не лише для розвитку іншомовної комунікативної компетентності студентів, але й представляють значну дидактичну та розвивальну цінність в цілому.

Окремо слід сказати про міжнародні екзамени, які спрямовані на перевірку рівня володіння англійською за професійними напрямками, зокрема, діловою англійською мовою (*Business English*), юридичною англійською та іншими. Кембриджською екзаменаційною радою розроблено екзамени з ділової англійської *BEC preliminary, BEC vantage* та *BEC higher*. Серти-

фікати двох останніх **BEC 2** і **BEC 3** розглядаються під час вступу до бізнес-шкіл і влаштуванню на роботу. На цих екзаменах вимагається продемонструвати володіння читанням, письмом, аудіюванням і усним мовленням у ділових ситуаціях, а саме, вміння розуміти відповідні тексти, кореспонденцію, рекламу, статті, писати листи і звіти, сприймати на слух монологічне й діалогічне мовлення в ситуаціях ділового спілкування, обговорювати пов'язані з бізнесом теми [4, с. 7]. Екзамен **BEC *vantage*** відповідає рівню **B2** згідно з Рекомендаціями Ради Європи з мовної освіти, який встановлено для вихідного рівня бакалавра, тому ми вважаємо, що процес підготовки до складання цього екзамену варто взяти за програмову основу навчання студентів немовних спеціальностей старших курсів бакалаврату, в першу чергу, студентів економічних спеціальностей.

Ще одним міжнародним тестом, за допомогою якого можна оцінити навички і вміння з англійської мови для ділової сфери, є **BULATS**. Цей тест націлений на перевірку усіх рівнів володіння англійською мовою від **A1** до **C2** в різних видах мовленнєвої діяльності – говорінні, читанні, письмі та аудіюванні; він функціонує у вигляді гнучкого он-лайн інструменту, який функціонує через мережу представництв по всьому світу. Широко визнаються також результати іспитів з бізнес-англійської **EFB (English for Business)**, англійської для працівників сфери туризму **WEFT (Written English for the Tourism Industry)**, які проводяться екзаменаційною радою Лондонської торгово-промислової палати (**LCCIEB**), але скласти їх можна лише у Британії. З юридичної англійської популярними і широко визнаними іспитами у світі є **ILEC (International Legal English Certificate)** і **TOLES (Test of Legal English Skills)**. Ми вважаємо, що навіть у тих конкретних випадках, де освітній процес з англійської мови за фаховим спрямуванням і навчальні програми відповідних дисциплін не уявляється доцільним або можливим прив'язати змістовно та структурно до підготовки до відповідних екзаменів з фахової англійської, окремі теми чи блоки цих дисциплін варто присвятити ознайомленню студентів зі змістом цих екзаменів, типовими тестовими завданнями тощо.

Організація освітнього процесу у вищих навчальних закладах відповідно до кредитно-модульної системи зумовлює застосування раціональних підходів до оцінювання навчальних досягнень студентів як у форматі поточного, так і підсумкового оцінювання. Завдання викладачів полягає у пошуку шляхів оптимізації методів і форм поточного оцінювання та контрольних заходів в аудиторії і також стосовно самостійної роботи студентів. На нашу думку, структура і зміст міжнародних стандартизованих тестів надає чудову можливість для того, щоб зробити процес оцінювання навчальних досягнень студентів максимально раціональним та ефективним. Більше того, номенклатура тестових завдань, яка передбачена змістом і структурою того чи іншого екзамену, є настільки великою, що це дозволяє максимально урізноманітнити форми і методи контролю упродовж модулю, семестру чи усього курсу. Об'єктами контролю при цьому можуть бути такі різні параметри, як різні види компетенцій, навички і вміння у різних видах мовленнєвої діяльності, а це робить результати вимірювань валідними та надійними, а сам процес оцінювання – комплексним та об'єктивним.

Отже, сумуючи сказане вище, зазначимо, що освітній процес з англійської мови для студентів немовних спеціальностей може бути урізноманітнено завдяки використанню стандартизованих міжнародних тестів з англійської мови як в процесі навчання, так і в контексті вимірювання рівня іншомовної мовленнєвої компетентності. Підготовка до складання міжнародних стандартизованих тестів з англійської мови є багатогранною, комплексною і реалізується в різних напрямках, органічно узгоджується з вимогами вищої школи і професійної освіти, сучасними методичними підходами, що практикуються у ВНЗ, чинними документами (освітніми та навчальними програмами, рекомендаціями Ради Європи з мовної освіти). Завдання науковців і викладачів ВНЗ полягає в тому, щоб науково-обґрунтовано і в оптимальний спосіб перенести відповідні методичні матеріали, масовий досвід підготовки до складання тестів і численні напрацювання у цій сфері на ґрунт вітчизняної практики

викладання англійської мови у вищих навчальних закладах для удосконалення професійної підготовки фахівців нефілологічних напрямів.

Список використаних джерел

1. Городецкая Л., Буховцев А. Система Кембриджских тестов по английскому языку / Л. Городецкая, А. Буховцев // Обучение за рубежом. – 2010. – №4. – С. 17-18.
2. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С.Ю. Ніколаєва. – Київ : Ленвіт, 2003. – 273 с. – Режим доступу: kievskiy-ruo.edu.kh.ua/Files/downloads/zagalnoyeurop_rekom.doc.
3. Люлько М.Є. Класифікація міжнародних іспитів з англійської мови за їх специфікою / М.Є. Люлько // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Серія : Філологічні науки. – 2015. – Вип. 215(1). – С. 186-192. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvnau_fil.n_2015_215%281%29__29.
4. Ридкоус О. Обзор международных тестов / О. Ридкоус // Обучение за рубежом. – 2000. – № 7. – С. – 7-8.
5. Лист МОН України № 1/9-120 від 11.03.2015р. – Режим доступу: <http://vznz.org.ua/dokumenty/spysok/7470-lyst-mon-ukrayiny--19-120-vid-11032015r>.

The article deals with the process of teaching English to the students of non-linguistic specializations in the context of their preparation for international standardized examinations in the English language, i.e. Cambridge exams (FCE, CAE, BEC), IELTS, TOEFL. The author presents the specific features of students' preparation for international examinations and gives methodological recommendations about the efficiency of the teaching process. It is illustrated how the process of English language teaching in higher education establishments could be varied and improved by means of the use of international standardized tests making the process of professional training of non-linguistics students more academically and professionally oriented. In terms of methods and approaches which are traditionally exploited in higher education language teaching, the use of international standardized tests must also enrich the methodology of control and assessment while making the process of teaching more motivating and compatible with the requirements of important documents regulating Ukrainian higher education such as recommendations of Common European Framework of Reference for Languages, National ESP Curriculum Project, Ukraine etc. Specific recommendations for the use of international standardized tests are given in connection with professional training and language teaching of the students of particular specializations such as journalism, international relations, economics, law etc. Particular attention is paid to academically-oriented international English language examinations such as IELTS, TOEFL and professionally-oriented exams as BEC, BULATS, ILEC in accordance with the concepts of EAP and ESP teaching. The recommendations given in the article could also be viewed from the point of various efficient methods and techniques of teaching different aspects of the language (grammar, vocabulary) and linguistic skills (reading, writing, speaking and listening) as well as from the point of forming the sets of student competences necessary for their completing of Bachelor and Master programmes (competence approach).

Key words: international standardized examinations, testing, professional education, methodological approaches, English language teaching process.